

Afdeling: Bestuur en Dienstverlening
Mail behandelaar: i.bakker@barneveld.nl
Telefoonnummer: 0342-495320

Raadsvoorstel nr. 19-31
Barneveld, 19 maart 2019
Portefeuillehouder: n.v.t.

Onderwerp: **Instellen van een commissie van onderzoek kwestie toegepast zand Barneveld.**

Aan de raad,

Gevraagde beslissing:

1. Een commissie in te stellen voor het doen van onderzoek naar het verloop van de kwestie toegepast zand Barneveld en op grond van de bevindingen en conclusies aanbevelingen te geven ter verbetering van het omgaan met dergelijke kwesties.
2. Het onderzoek dient zich te richten op de vraag hoe door alle betrokkenen in relatie tot hun rollen en verantwoordelijkheden is omgegaan met de zandkwestie, waarbij niet alleen de interactie tussen raad en college dient te worden beschouwd, maar ook de interactie tussen de gemeente en de samenleving (bewoners en klankbordgroep bewoners) en andere betrokkenen, zoals de omgevingsdiensten en de provincie.
3. Het onderzoek sluit aan bij de reeds door het college opgeleverde onderzoeken (zoals genoemd in paragraaf 4.1 van het voorstel), inclusief de interne evaluatie, en heeft derhalve betrekking op de periode vanaf het informeren van de raad door het college (begin november 2018) tot en met de bespreking van de collegeonderzoeken door de raad (april 2019). Voor zover de commissie dat gewenst vindt, kan zij ook de voorafgaande periode in het onderzoek betrekken.
4. De bijgevoegde verordening vast te stellen omtrent de instelling, samenstelling, taken en bevoegdheden van een commissie van onderzoek.
5. De volgende personen te benoemen als leden van deze commissie: de heer H.B. (Bas) Eenhoorn en de heer R. (René) de Vries; de heer Eenhoorn tevens als voorzitter te benoemen en de heer De Vries als secretaris.
6. Voor het onderzoek een budget van 50.000 euro (ex btw) beschikbaar te stellen en dit te dekken uit de incidentele begrotingsruimte 2019.

1. Inleiding

Op initiatief van de fracties van VVD en Burger Initiatief heeft de raad op 30 januari 2019 besloten het presidium opdracht te geven om voor de raadsvergadering van 6 maart 2019 een concreet voorstel voor te leggen voor het instellen van een raadsonderzoek naar de kwestie toegepast zand Barneveld en dat onderzoek op te dragen aan een commissie met externe leden.

De aanleiding daarvoor was als volgt. Begin november 2018 heeft het college de gemeenteraad geïnformeerd over het feit dat vraagtekens zijn gerezen over de toepasbaarheid van een partij zand in woongebieden in Barneveld. Door het programma Zembla werd deze kwestie op 5 november publiek gemaakt, waarna dit snel is uitgegroeid tot een kwestie die de samenleving, politiek, bestuur en organisatie van de gemeente Barneveld sterk in zijn greep kreeg en waarin de ene actie en discussie volgde op de andere. Behalve onzekerheid over de veiligheid van het toegepaste zand, ontstond onrust over het verloop van het politiek-bestuurlijke proces. Gaandeweg heeft de kwestie zich ontwikkeld tot een "zandcrisis" en groeide het gevoel dat het goed zou zijn als de raad zelf een onafhankelijk onderzoek zou laten doen naar het verloop van deze kwestie en daarin behalve de rol van college en organisatie ook zijn eigen rol zou laten beoordelen, om hieruit lessen te trekken voor de toekomst.

Dit voorstel beoogt het organiseren van een dergelijk onderzoek en daartoe een commissie van onderzoek met externe leden in te stellen.

2. Door de raad gestelde kaders

Over raadsonderzoek bestaan geen specifieke door de raad vastgestelde kaders.

Dit voorstel is een uitwerking van de opdracht die de raad bij besluit van 30 januari 2019 heeft gegeven aan het presidium.

3. Effect

- a) Meetbaar effect: onafhankelijke rapportage over het verloop van de zandkwestie.
- b) Maatschappelijk effect: bijdrage aan versterking van het vertrouwen in politiek en bestuur.

4. Argumenten

4.1. Eerdere onderzoeken

In het eerste raadsdebat op vrijdag 9 november heeft het college aan de raad 3 onderzoeken toegezegd:

1. Onderzoek door een onafhankelijk bureau naar de partij zand en de veiligheid ervan voor de bewoners.
2. Een extern onderzoek hoe binnen de gemeentelijke organisatie de controle op melding van grondtoepassingen kan worden verbeterd. Dit onderzoek moet inzicht geven in de wijze waarop de gemeente als ontwikkelaar én als bevoegd gezag heeft gehandeld rond de noodzakelijke melding inzake het Besluit bodemkwaliteit (Bbk).
3. Een evaluatie van het interne proces vanaf het moment dat het college is geïnformeerd tot en met het informeren van raad en bewoners.

Het beoogde raadsonderzoek kan starten zodra de raad de al lopende onderzoeken heeft besproken.

De commissie van onderzoek kan derhalve kennis nemen van de betreffende rapportages en de bespreking ervan door de raad.

4.2. Onderzoeksdoel en onderzoeksvragen

Het onderzoek dient inzicht te geven in het verloop van de zandkwestie en op grond van de bevindingen aanbevelingen te geven hoe we in de toekomst beter om kunnen gaan met dergelijke situaties. Daartoe richt het onderzoek zich op de vraag hoe door alle betrokkenen is omgegaan met de zandkwestie. Daarbij dient niet alleen de interactie tussen raad en college te worden beschouwd, maar ook de interactie tussen de gemeente en de samenleving (bewoners en klankbordgroep bewoners) en andere betrokkenen, zoals de omgevingsdiensten en de provincie. Dit wordt verder uitgewerkt in de onderzoeksvragen:

1. Wie zijn er allemaal bij de zandkwestie betrokken en in welke rollen en verantwoordelijkheden? Dit betreft in elk geval: de gemeente (in verschillende rollen, waaronder ontwikkelaar en toezichthouder, en in verschillende geledingen: organisatie, college en raad), de Omgevingsdiensten, de provincie, het Openbaar Ministerie (OM), het bedrijf Vink, de bewoners met in het bijzonder de klankbordgroep bewoners, de media.
2. Hoe heeft het college gereageerd op de informatie van de provincie? Welke informatie is wanneer en met wie gewisseld en wat is met deze informatie gedaan? Hoe heeft het college invulling gegeven aan zijn rollen en verantwoordelijkheden in de door de ontvangen informatie ontstane situatie?
3. Hoe heeft het college invulling gegeven aan zijn informatieplicht naar de gemeenteraad?
4. Hoe is de interactie geweest tussen de gemeente en de provincie en tussen de gemeente en de omgevingsdiensten?
5. Welke invloed heeft het in de regio gehanteerde stelsel van omgevingsdiensten gehad op het verloop van deze kwestie?
6. In hoeverre is sprake van relaties tussen de gemeente en Vink, bijvoorbeeld via de samenwerking in CV De Burgt, die invloed hebben gehad op het verloop van de zandkwestie en die, meer in het algemeen, invloed kunnen hebben op dan wel risico's vormen voor kwesties als deze?
7. Hoe is de communicatie en interactie geweest tussen de gemeente en de samenleving, in het bijzonder de bewoners in de wijken waar het zand is toegepast? Hoe is de communicatie en interactie geweest tussen de gemeente en de klankbordgroep bewoners? Hoe is de communicatie en interactie geweest tussen de klankbordgroep en de overige bewoners?
8. Hoe heeft de raad zijn controlerende rol vervuld en hoe hebben de raad en de raadsleden gebruik gemaakt van hun instrumenten? Hoe is het college omgegaan met de (veelheid van) vragen vanuit de raad?
9. Welke lessen zijn er uit het hele gebeuren te trekken als raad, college, organisatie en samenleving?

4.3. Onderzoekscommissie met externe leden

In het raadsbesluit van 30 januari 2019 is ervoor gekozen om het onderzoek op te dragen aan een commissie die bestaat uit externe leden. De keuze voor externe leden heeft vooral te maken met de wens om ook de rol van de raad zelf kritisch te beschouwen. Bij een raadsenquête (onderzoek op grond van artikel 155a Gemeentewet) kunnen externen geen lid zijn van de onderzoekscommissie; uitsluitend raadsleden kunnen lid zijn. Een raadsenquête betekent dan ook een zware belasting in tijdsbesteding voor raadsleden, hoewel ook bij een raadsenquête feitelijke onderdelen van het onderzoek (met name documentenonderzoek) kunnen worden uitbesteed aan externen.

Een voordeel van een raadsenquête is dat betrokkenen kunnen worden gedwongen tot medewerking en onder ede kunnen worden gehoord. In het initiatiefraadsvoorstel is om die reden gesteld dat indien sprake zou zijn van onvoldoende samenwerking, het onderzoek kan worden opgeschaald tot een raadsenquête. Daarvoor is dan wel een raadsbesluit nodig. Overigens geldt de verplichte medewerking alleen voor direct bij de gemeente betrokkenen, met name (oud)medewerkers en (oud)bestuurders. Anderen, zoals personen bij de omgevingsdiensten, provincie en Vink, kunnen meewerken op vrijwillige basis.

Gezien het raadsbesluit van 30 januari stellen wij voor een commissie op grond van artikel 84 Gemeentewet in te stellen.

Wij stellen voor, de volgende personen te benoemen als lid van de commissie:

1. Bas Eenhoorn, voorzitter
2. René de Vries

Mede omdat de commissieleden zich zullen laten ondersteunen door een (externe) professionele onderzoeker, achten wij een commissie van 2 leden adequaat.

4.4. Presidium als raadsklankbordgroep

Om tijdens het onderzoek te zorgen voor voldoende afstemming tussen de onderzoekscommissie en de raad, stellen wij voor dat het presidium optreedt als klankbordgroep vanuit de raad. De onderzoekscommissie stemt gedurende het onderzoek af met deze klankbordgroep, in elk geval bij de volgende gelegenheden:

- Opstellen van een plan van aanpak, inclusief het onderzoeksprotocol en de onderzoeksvragen.
- Eventuele aanpassing van de omschrijving van het onderwerp van het onderzoek.
- Dreigende overschrijding van het budget.
- Concept rapportage(s).

De onderzoekscommissie is en blijft zelf verantwoordelijk voor het onderzoek, binnen de door de raad vastgestelde kaders.

4.5. Plan van aanpak

In het door de onderzoekscommissie op te stellen plan van aanpak worden de volgende zaken opgenomen:

- a. De uitwerking van de onderzoeksvragen;
- b. de planning voor het onderzoek;
- c. de wijze waarop de resultaten van interviews en gesprekken worden verwerkt in de (openbare) rapportage;
- d. de verdeling van taken voor de commissieleden;
- e. de wenselijke interne ondersteuning en externe capaciteit (secretarieel, onderzoek en communicatie);
- f. de nodige werkruimten en andere faciliteiten;
- g. de wijze van informatie en communicatie;
- h. regeling van de geheimhoudingsaspecten;
- i. de onderzoeksbegroting.

Het onderzoek sluit aan bij de reeds door het college opgeleverde onderzoeken (zoals genoemd in paragraaf 4.1 van het voorstel), inclusief de interne evaluatie, en heeft derhalve betrekking op de periode vanaf het informeren van de raad door het college (begin november 2018) tot en met de bespreking van de collegeonderzoeken door de raad (april 2019). Voor zover de commissie dat gewenst vindt, kan zij ook de voorafgaande periode in het onderzoek betrekken.

Globale aanpak:

1. Dossier-/documentenonderzoek
2. Gesprekken / interviews naar aanleiding van dossieronderzoek
3. Analyse en rapportage van bevindingen
4. Opstellen van aanbevelingen
5. Presentatie van het rapport

De commissie doet het onderzoek, voert de gesprekken, stelt de rapportage op en presenteert deze aan de raad. De raad bespreekt de rapportage met de onderzoekscommissie. Daarna is de rol van de commissie beëindigd en gaat de raad met het college en zichzelf in debat over de bevindingen en aanbevelingen van het rapport.

5. Kanttekeningen en/of alternatieve scenario's

Deze zijn waar nodig verwerkt in paragraaf 4.

6. Uitvoering

Planning:

De commissie wordt gevraagd het onderzoek te verrichten in de periode april-juni en de rapportage zo mogelijk te presenteren medio juni, zodat de raad deze eind juni/begin juli kan bespreken.

Communicatie:

Dit voorstel wordt op de gebruikelijke wijze gecommuniceerd.

De onderzoekscommissie maakt zelf afspraken over communicatie (zie paragraaf 4.5).

Evaluatie/controle:

De evaluatie van dit onderzoek is onderdeel van de bespreking van de onderzoeksrapportage door de raad.

7. Financiële gevolgen

Ondersteuning en budget

Bij een raadsonderzoek is professionele externe ondersteuning onontbeerlijk. Gezien de keuze voor een externe commissie en de beperkte beschikbaarheid van interne ondersteuning heeft het de voorkeur om ook de ondersteuning zoveel mogelijk extern in te huren. De commissie zal zich laten ondersteunen door een externe professionele onderzoeker, die zich kan laten bijstaan door een contactpersoon binnen de ambtelijke organisatie voor het opvragen en organiseren van documenten en voor het plannen en regelen van overleggen, interviews e.d. en die zo nodig aanvullende secretariële ondersteuning in kan huren.

Ten behoeve van het onderzoek wordt een budget van 50.000 euro (ex btw) beschikbaar gesteld ten laste van de incidentele begrotingsruimte 2019.

Het presidium,

Mr. I. Bakker, secretaris

dr. J.W.A. van Dijk, voorzitter